N°. 3. Donderdag 18 Januari 1912. 12de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . . f 2.—
Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Inhoud van dit nummer.

Taalkennis en Taalkunde in verband met onze verhouding tot den Inlander in Ned.-Indië.

Maandagmiddag, 15 dezer, heeft Dr. A. A. F o k k e r, Privaat-Docent voor de Maleische taal- en letterkunde, zijn colleges geopend met een rede in een openbare bijeenkomst in het Universiteitsgebouw te Amsterdam over bovenstaand onderwerp.

Aan het verslag daarover in de N. R o t t. C r t. is het volgende ontleend:

„Spreker begon met te betoogen, dat de vaak gehoorde bewering, dat de Inlander ondoorgrondelijk is, van oppervlakkigheid getuigt.

Zij, die aldus spreken, of gewagen van een kloof van raadselachtigen, voor ons nooit te doorzienen aard, hebben zich de moeite niet getroost den Inlander te leeren kennen, door zijn taal te leeren.

Geen enkel volk is ondoorgrondelijk, mits men zijn taal kenne, waardoor men het vertrouwen van de lieden wint.

Omgekeerd kan in het algemeen gezegd worden, dat zij, die de betrokken taal van den Inlander niet kennen, ook niet van den Inlander houden.

In tegenstelling met dezen is er een categorie van lieden — z.g. Inlander-vrienden — die den Inlander op één lijn stellen met ons beschaafde Nederlanders, doch over het hoofd zien, dat wij elf eeuwen Christelijke beschaving op al die Inlandsche volkeren voor hebben. Onder dezen zijn er ongetwijfeld, die veel goeds voor den Inlander gedaan hebben, blijk gaven van degelijke studie en zich heel wat kennis hebben eigengemaakt, maar bij velen ontbreekt toch weer de noodige taalkennis.

Een treffend voorbeeld ziet spr. in onzen grooten kenner van den Islam en de Arabische taal, Prof. Dr. S n o u c k H u r g r o n j e, wiens bekend oordeel, dat de Javaan even goed Mohammedaan moet genoemd worden als de gemiddelde Nederlander een Christen, spr. toeschrijft aan de onbekendheid met de machtige geestelijke stroomingen uit Voor-Indië, omdat genoemde geleerde als semiticus geen werk gemaakt heeft van het Sanskriet en van de oud-Javaansche letterkunde.

Spr wijst er op, dat in Nederland een door-en-door Christelijke levensopvatting en maatschappelijke inrichting bestaat, terwijl op Java de mythologische figuren van 't Hindoeïsme nog voortleven in de verbeelding van 't volk en daarin door de w a j a n g, 't nationaal schimmenspel, levend worden gehouden.

Spr. staat nu eene wijle stil bij de veel gemaakte vergissing, de bewoners van het eiland Java allen onder den naam van Javanen samen te vatten en wijst het onderscheid aan, dat er bestaat tusschen den Soendanees van West-Java, den Javaan en den Madorees van Oost-Java. Ten opzichte van de Javanen nu — 20 van de 30 millioen bewoners van het eiland Java — zegt spr., na twee en een half jaar met hen te hebben verkeerd, te kunnen getuigen, dat de gemiddelde Javaan heel weinig aan den Islam hecht. Geen enkel geval is hem bekend van een Javaanschen groote, die naar Mekka is geweest.

Madoereezen zijn al even onverschillig ten aanzien van den Islam in tegenstelling met Soendaneezen en, wat de andere eilanden van den Archipel betreft, Maleiers, Minangkabauers en Atjehers. Het verschil in dit opzicht is o.a. waar te nemen uit de verbreiding van het Arabisch-Perzisch letterschrift onder laatstgenoemde volkeren, terwijl voor den Javaan het Hindoesch schrift gebruikelijk is.

Spr. geeft dan door een enkel voorbeeld aan, hoe uit de taal van den Javaan kan worden opgemaakt dat de Hindoesche invloed op den eigenlijken Javaan nog zeer groot is. Er bestaat ook een oud-Javaansche letterkunde, die eenvoudig niet te lezen is, zonder kennis van Sanskriet.

Wat nu de studie van de talen betreft, om de volken van den Indischen Archipel grondig te leeren kennen, acht spr. het noodig, dat 's lands adviseurs, rechterlijke- of bestuursambtenaren, zendelingen en volksvertegenwoordigers, die zich in het bijzonder geroepen achten de belangen van die volkeren voor te staan, tenminste dienen te streven naar de kennis van een of meer van de meest bekende Inlandsche talen.

Spr. acht het een verstandige daad van de Indische regeering, dat deze Dr. Hazeu indertijd benoemde tot adviseur voor Inlandsche zaken, wijl deze geleerde in zijn veelzijdigheid ook aan de groote Hindoesche beschaving in zijn studiën recht heeft doen wedervaren.

Spr. juicht het toe, dat onze a.s. ambtenaren van den rechterlijken- en administratieven dienst onderwijs krijgen in de Indische talen, doch acht den huidigen toestand bij 't hooger onderwijs onbevredigend, niet wat de bestuursacademie aangaat, waar geen Indische talen worden onderwezen. Waar studeeren toch mannen, die reeds jaren practisch werk van die talen hebben kunnen maken, in tegenstelling met de officieren, die de Hoogere Krijgsschool bezoeken en daar terecht onderwijs in het Maleisch en Javaansch ontvangen, wijl officieren uit den aard van hun werkkring minder in de gelegenheid zijn zich practischer op de landstalen toe te leggen.

Minder geschikt acht spr. het, dat voor de a.s. bestuursambtenaren thans Maleisch en Javaansch voor het eindexamen verplicht zijn gesteld, wijl dit tot achteruitgang leidt van de beoefening van andere talen, waartoe anders in Leiden gelegenheid genoeg is (Atjehsch: Snouck Hurgronje; Minangkabausch: v. Ophuysen; Oud-Javaansch en Balineesch: Juynboll; Soendaneesch: Grashuis; Makassaarsch en Boegineesch, behalve andere talen van de kleine Soenda-eilanden: Jonker).

Blijkt uit hetgeen reeds gezegd is, hoe nuttig practische taalkennis is, om een juist inzicht te krijgen in de verhouding tot de volkeren in den Indischen Archipel, ook de theoretische kennis, de eigenlijke taalkunde is van groot nut.

Wat is deze anders — wetenschappelijk opgevat — dan de bestudeering van de taalwetten, het vergelijken van de taalverschijnselen, die niet anders zijn dan openbaringen van het menschelijk denken? vraagt spr. Die kennis leert den weg te vinden in de kronkelgangen van de menschelijke spraak, wijst op volks-eigenaardigheden.

Voor ethnologen en ethnografen is taalkennis ook zeker niet onnoodig te achten.

Ten slotte betoogt spr., dat men, om met vrucht taalkundige te zijn — taalkenner is hier niet bedoeld — voor de talen van den Indischen Archipel goed onderlegd moet zijn in het Sanskriet en het Arabisch, maar tevens ook eenigermate vertrouwd behoort te wezen met de Indo-germanistiek."

Uit de O.-I. Mail.

Ofschoon het in de eerste weken van December j.l. te Batavia elken dag regende, wilde de **cholera** nog niet geheel wijken, naar wij uit de jongste mail vernemen. Ook bleven er telkens nieuwe gevallen van **pest** in Oost-Java voorkomen.

Agrarische regeling van het grondbezit op de voormalige particuliere landen Kandanghauer en Indramajoe West.

In de J a v. C r t. van 3 December j.l. is opgenomen het koninklijk besluit tot regeling van den rechtstoestand van de gedeelten van genoemde landen, die in het bezit zijn van Inlanders en van niet-Inlanders. Eerstgenoemden worden beschouwd als erfelijk individueele bezitters van de bij hen te voren in erfpacht bezeten gronden, terwijl aan de niet-Inlanders, die aldaar gronden in bezit hebben, zonder een schriftelijken titel van rechtswege die gronden op den voet van de bepalingen van het burgerlijk wetboek, in altijd durende erfpacht hebben. Voor de inschrijving van dat recht in de openbare registers zullen bij ordonnantie regels worden gegeven, waarbij in acht zal worden genomen, dat voor die handeling en hetgeen daarvoor vereischt wordt van den houder van het recht geen kosten gevorderd mogen worden. Het bedrag van den jaarlijkschen canon wordt nader door den Gouverneur-Generaal vastgesteld.

Bij afzonderlijke, mede in het officieël nieuwsblad openbaar gemaakte ordonnanties is de heffing van de landrente en heerendiensten op genoemde landen geregeld.

Een gelukkige oplossing. Onder dezen titel schrijft D e J a v a-B o d e over de benoeming van Dr. G. A. J. Hazeu, adviseur voor Inlandsche zaken, met ingang van 3 Januari tot Directeur van Onderwijs en Eeredienst:

„Dit was een verrassing. Vele waren de namen van hen, die in verband met het openvallen van het Directeurschap van Onderwijs, ten gevolge van de benoeming van den heer Koster in den Raad van Indië, voor diens opvolging in het ambt werden genoemd.

Niemand had, in verband met deze benoeming aan den heer Hazeu gedacht. Direct voor de hand ligt zij dan ook niet. Dr. Hazeu is geen onderwijsman hoewel hij een poos les in het Javaansch heeft gegeven aan de afdeeling B. van het gymnasium Wil-

lem III. En andere redenen, waarom de Regeering juist zijne benoeming op het oog zou kunnen hebben, schenen er ook niet te bestaan.

Toch is de keuze op hem gevallen... en, naar wij gelooven, met recht.

De quaestie, welke aan het Departement van Onderwijs op het oogenblik alle anderen in belangrijkheid overtreft, is die van het Inlandsch onderwijs. Men moge al of niet een voorstander zijn van de uitbreiding daarvan op groote schaal, een feit is het dat van de inrichting van dat onderwijs op ethische, economische en politieke gronden op het huidige tijdstip bijzonder veel afhangt. Het Europeesch onderwijs moge zijn eischen hebben — in belangrijkheid halen die, uit een algemeen oogpunt beschouwd, thans niet bij die van de doelmatige regeling, inrichting en bevordering van het Inlandsch onderwijs. Geen man van de bureaux moest men daarvoor hebben, wiens taak het zou wezen de zaken zoo vlot mogelijk te doen marcheeren: ook geen zeloot van de een of andere richting — maar een man werd geëischt met werkelijke groote kennis van de Inlandsche maatschappij, kennis zoowel van toestanden als van personen, een man met een scherpzinnig en bezadigd oordeel, ruim van blik en met liefde voor zijn werk; ter wille van dat werk.

Zoo iemand heeft men in een tijd als de tegenwoordige, noodig aan het hoofd van het Departem. van Onderwijs.

En wij gelooven, dat de Gouverneur-Generaal er in geslaagd is in den persoon van Dr. Hazeu den man te vinden, die aan deze voorwaarden voldoet.

Om nog een andere reden doet deze benoeming ons genoegen.

Men heeft hier, meenen wij, met een benoeming te maken, waarbij uitsluitend met het ware belang der zaak rekening is gehouden.

En in den heer Idenburg is het hoogelijk te waardeeren, dat hij bij deze, gelijk wij zeiden, zijn particuliere opvattingen en sympathieën in het bijzonder nauw rakende, benoeming deze zoo geheel op den achtergrond heeft weten te schuiven, om te handelen gelijk het waarachtig belang van de zaak van het Inlandsch onderwijs gebood.

De heer Hazeu is een bescheiden man en is tot dusver weinig op den voorgrond getreden, maar wie in de gelegenheid waren met hem te arbeiden, zijn van zijn bekwaamheid ten volle overtuigd.

Of hij, die steeds buiten het eigenlijke administratieve raderwerk heeft gestaan, een goed beheerder van het — vooral wegens de talrijke personenquaesties welke er rijzen — moeilijk te beheeren Departement zal zijn, moet natuurlijk nog blijken. Hij zal daarbij echter kunnen steunen op een ondervindingrijken en met de eigenaardigheden van het departement ten volle vertrouwden secretaris.

Het kalmere leven van den onderzoeker en den geleerde zal Dr. Hazeu thans vaarwel moeten zeggen voor het druk bewogene en zorgenrijke van den departementschef. Van zijne zijde meenen wij te mogen veronderstellen, dat het niet zonder opoffering geschiedt. Maar het besef, dat hij in zijn nieuwen werkkring, nog meer dan in den vroegeren Indië tot nut kan zijn, zal hem de noodige voldoening schenken."

Kolonisatie van Javanen in Deli. — Te Medan is een Planters-congres gehouden, waartoe de pers geen toegang had, doch waarvan zij later een uitvoerig verslag ontving. In hoofdzaak behandelde het congres de kolonisatie van Javanen in Deli.

Door den heer Van Tijen werd daarop met een enkel woord de wijze van kolonisatie door de Deli-Mij., op hare ondernemingen Tandjong Slamat en Sampali, toegelicht.

Daarbij was begonnen met den Sultan een suppletoire overeenkomst te sluiten, waaraan de Resident zijn volle goedkeuring hechtte.

Aldaar krijgen Javanen, die zich daarvoor aanmelden, een stukje grond van 1/10 bouw met een huisje en zaden om groenten en vruchten te planten.

Die 1/10 bouw leveren echter onvoldoende op om nog wat voor luxe als anderszins over te houden en dus zijn die Javanen, voor bijverdienste, aangewezen op werk op de onderneming.

De resultaten waren vrij bevredigend. De Javanen kwamen voldoende voor diverse werkzaamheden uit. Aanvankelijk bestond er wel is waar weinig animo onder de oud-contractanten, maar nu zij 't voordeel beter inzien en vooral na talrijke bezoeken van landgenooten met Inl. nieuwjaar, zijn de aanvragen veelvuldig ingekomen, zelfs van oud-Javanen, in kampongs gevestigd.

Ook bij de Deli-Batavia zijn op kleine schaal proeven genomen.

De heer Ruppert deelde hieromtrent mede, hoe aldaar op een stuk grond, door slijmziekte geïnfecteerd voor Javanen uit omliggende kampongs, die de laatste vier jaar op de onderneming werk verrichtten, als rupsenzoeken, aanrijgen, aanhoogen etc. de gelegenheid werd geboden zich te vestigen.

Per Javaan werd een stuk grond van 6 en 30 depa gegeven; voorts ook schuurmateriaal om er woningen van te bouwen. De toeloop vermeerdert steeds en geregeld zijn er momenteel een 35 à 40 man voor de onderneming werkzaam. Zij zijn er van onderricht, dat de grond uitsluitend in bruikleen is afgestaan.

De heer Ruppert is er van overtuigd dat, zoodra zich op deze wijze wat kampongs hebben gevormd, de toeloop zal vermeerderen, er is althans plaats voor plm. 70 gezinnen.

De vergadering kwam echter tot de conclusie, dat over het vraagstuk der kolonisatie nog te weinig ondervinding bestaat, om nu reeds te kunnen aangeven, welke weg de beste is.

Het biedt echter voldoende aanneembare punten aan om tot de volgende motie te komen, n.l.:

„De vergadering van de Deli-Planters Vereeniging, den 22en November 1911 te Medan gehouden, spreekt als hare meening uit, dat het stichten van Javanenkolonies de beste weg is tot het verkrijgen eener inheemsche arbeidersbevolking en beveelt dit punt in de bijzondere aandacht van hare leden en van het Comité aan", welke motie met algemeene stemmen aangenomen.

Ook een quarantaine. — In het kort verslag van het Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden over September staat:

„Bijtijds werd er door het bestuur der onderafd. Maros een einde gemaakt aan een geval van geestdrijverij onder de Mohammedanen van het eiland Padjenekang. De voorgangers werden te Makassar in bewaring gesteld en onderworpen aan een geneeskundige observatie ter constateering van de al of niet aanwezigheid van godsdienstwaanzin."

De Rijst. Eenige weken geleden namen wij te dezer plaatse over hoe een medewerker van het Soer. Hbiad voorspelde, dat het verbod op den uitvoer van rijst onvermijdelijk een nog grootere schaarschte tengevolge moest hebben; alsook dat De Java-Bode het niet met dien deskundige eens was en aantoonde, dat het omgekeerde het geval zou zijn.

Thans stellen de feiten laatstgenoemd blad in het gelijk. Instede van schaarschte, is er nu overvloed, een teveel. Soerabajasche en Semarangsche rijstfirma's doen moeite om tot een compromis te komen.

Wij lezen daarover in De Locomotief:

Een afgezant der Soerabaja-firma's, voor het meerendeel Chineezen, en tevens een twaalftal handelaren van andere afkomst kwamen te Semarang, om overleg te plegen met de betrokken handelaren aldaar. De moeilijkheid, welke thans ondervonden wordt, vooral te Soerabaja, maar in mindere mate ook te Semarang, is: dat Java zich eenvoudig overkocht heeft aan buitenlandsche rijst, met name Rangoonsoorten.

Er werden verschillende maatregelen voorgesteld, doch een der grootste firma's stelde een beding aan hare medewerking, waardoor de onderhandelingen waarschijnlijk zullen afspringen. Zij vraagt n.l. van iederen pikol 25 cents te storten ten bate van de haar sympathieke beweging in haar vaderland, terwijl zij bovendien een matigen verkoopprijs als eisch stelt om niet anderer speculatiezucht door den kleinen man te laten betalen. De andere Semarang-Chineezen gaan hiermede gaarne accoord en waarschijnlijk ook de groote Soerabajanen, maar men kan niet hopen de kleinere luiden hiertoe te bewegen, voor wie 25 cent per pikol heel wat beteekent. Het ergste wordt evenwel gevreesd van de firma's van andere nationaliteit, van wie men bijna niet aannemen kan, dat zij dergelijke groote bedragen op deze manier ten behoeve van een hun totaal vreemde beweging zal afstaan.

Het totaal zal meer dan twee ton beloopen. De Locomotief voorspelt dus, dat de geheele beweging op niets zal uitloopen, wat Soerabaja betreft. Men is echter al doende voor Semarang een dergelijke overeenkomst tot stond te brengen, welke meer kans van slagen heeft.

De Java-Bode merkt hierbij op:

„De eisch van den Chinees, die de revolutie in China op deze manier wil steunen, lijkt ons al zeer vreemd en...... brutaal. Wij begrijpen niet, dat de Regeering zoo iets toelaat. Gesteld eens, dat in Engeland een opstand uitbrak en die werd van hieruit op zulk een wijze gesteund, dan zou men eens wat te zien krijgen!

En al is China geen Engeland, wij gelooven toch niet, dat het aangaat, een dergelijk openlijk partijkiezen zonder meer toe te laten."

Patrouille-overval. In De Sumatrapost van 4 December j.l. lezen wij:

„2 Dec. werd een te Panglong Besitang in bivak liggende patrouille, onder sergeant Van Oosten, ver-

rast door een groepje Gajoeërs — naar men vermoedt, trawanten van den beruchten Pang Mannap, naar welken Atjeher reeds zoo lang vruchteloos gespeurd wordt.

De soldaten lagen nog in sluimer, toen opeens drie Gajoeërs met ontblote rentjong op den Amboineeschen soldaat toeslopen, die voor het bivak op schildwacht stond. Gelukkig werd de soldaat tijdig die aanvallers gewaar, zoodat hij nog een alarm-schot geven en zich verdedigen kon tegen de belagers.

Door het alarm waren inmiddels de andere soldaten ontwaakt en grepen schielijk naar hun wapens. Een kortstondig, maar verwoed gevecht ontstond er toen. De aanvallers intusschen werden alle drie met de klewang tegen de wereld gerammeld. De rest van de bende hield zich verborgen.

Onder de patrouille bekwamen een vijftal Inlandsche manschappen en twee dwangarbeiders vrij ernstige verwondingen, zoodat men het raadzaam achtte de vervolging der Gajoeërs op te geven en maar oogenblikkelijk te beginnen met het transport der gewonden — hetgeen een heel karweitje werd, daar de middelen gebrekkig waren en de tocht naar de drie uur gaans van de bivak-plaats verwijderde Pangkalan Brandan eindeloos scheen, te meer daar de weg meerendeels nog voerde over bijkans-onbegaanbare wegen.

Den **volgenden dag** meldde de Sum. Post:

Uit Medan is dadelijk na het bekend worden van het gebeurde een patrouille, groot veertig man, naar Panglong Besitang gezonden ter opsporing van Pang Manap en zijn bendegenooten.

Uit nadere gegevens heeft men namelijk nu reeds kunnen opmaken, dat het ongetwijfeld wel Pang Manap geweest moet zijn, die den bewusten klewangaanval had beraamd.

De roover had echter ook nu, zooals hij dat gemeenlijk pleegt te doen, zich buiten schot gehouden en zijn mannetjes — terloops zij opgemerkt, dat het over het algemeen stoere, krachtige kerels zijn — voor zich laten vechten.

Hoe groot zijn bende nu is? — precies weet men dit nog niet. Vermoed wordt evenwel, dat zij niet sterker is dan een man of zeven, nu drie der Gajoeërs pas nog werden neergesabeld.

De klewangaanval, zoo deelde men ons verder nog mee, moet volkomen een poging zijn geweest om Europeesche wapens buit te maken, want daar is dat soort vrijbuiters bijzonder happig op.

Op het moment schijnen zij, buiten hun Inlandsche wapens dan, in het bezit te zijn van één karabijn en een donderbus — vermoedelijk buitgemaakt ergens in Atjeh.

Naar later is gebleken, moet er den bewusten ochtend trouwens ook geschoten zijn, want in den verwonden bovenarm van een der dwangarbeiders toch werd bij het eerste geneeskundige onderzoek een stuk ijzerdraad gevonden.

Daar Atjehsche roovers in den regel van alles in een donderbus gooien vermoedt men, dat tijdens den bekenden klewang-overval dat wapen dus wel gebezigd moet zijn.

Of de nu uitgezonden patrouille onder luitenant Onvlee er in slagen zal Pang Manap en zijn trawanten te vinden en onschadelijk te maken, ligt erg in het onzekere, daar Pang Manap zich bijna overal in die streken schuil kan houden, zonder dat de bevolking hem verraden zal.

Ontevredenheid bij militairen te velde. Van militaire zijde vernemen wij, dat bij den afdeelingscommandant in den laatsten tijd zeer veel klachten zijn binnengekomen van de korpscommandanten in de Buitenbezittingen, voornamelijk de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en Bali, schrijft het Soer. Hbl.

Voor het meerendeel betreffen deze klachten de zware diensten, die de troepen presteeren moeten en de daarbij onvoldoende voeding.

Er worden voorbeelden genoemd, dat van een uitrukkende troep sterk 80 man, 10 en meer onderofficieren en minderen achterblijven en uitgeput aan den weg neerzijgen, om dan naar het hospitaal vervoerd te worden.

De geest onder de militairen te velde is dientengevolge slecht. Zelf klagen durven de minderen niet uit vrees als reclamanten te worden aangemerkt en gestraft. Het aantal deserties vermeerdert evenwel buitengewoon en de officieren vreezen zelfs, dat de ontevredenheid onder de mindere militairen op den duur tot onhoudbare toestanden zal leiden.

De afdeelingscommandant heeft deze klachten telegrafisch en schriftelijk aan den legercommandant overgebracht.

Table d'hote in de kazerne. Sedert eenige dagen heerscht er een buitengewoon goede stemming onder de manschappen der 16e compagnie artillerie te Soerabaja, zegt het Soer. Hblad.

De soldaten en korporaals van deze compagnie behoeven n.l. hun eten niet meer in een blik uit de keuken te halen, maar de maaltijden hebben thans plaats in een groot vertrek, waar drie lange tafels zijn geplaatst.

De manschappen moeten daar behoorlijk gekleed aan tafel verschijnen. De tafel zelve is van behoorlijk tafelgoed en van servies voorzien en aan het hoofd van iedere tafel is een korporaal belast met het bewaren van de orde.

De soldaten zijn over dezen nieuwen maatregel uiterst goed te spreken, temeer nu ook beter op de spijzen gelet wordt, die hierdoor veel smakelijker zijn geworden.

Het voornemen bestaat deze nieuwe regeling ook bij de andere korpsen in te voeren.

Groene veldkleeding. — Met ingang van 1 Januari j.l. is aan het leger verstrekt de nieuwe kleeding van groen khaki, welke bij alle dagelijksche diensten zal worden gedragen. Eerst zal echter de nog in de magazijnen aanwezige voorraad sergen kleeding moeten worden opgeruimd, doch lang zal de voorraad niet duren, zegt de Nwe Soer. Crt.

Daar de khaki-kleeding veel goedkooper is dan die van serge, zal het mogelijk zijn, elken militair per jaar 2 of 3 stel der nieuwe kleeding te verstrekken, waardoor dus aan een zeer oude grief wordt tegemoet gekomen.

De sergen-kleeding zal alleen op Zondagen en bij feestelijke gelegenheden worden gedragen.

Eveneens komt er een hoofddeksel van groen khaki; het model ervan is echter nog niet vastgesteld.

Probeeren. Naar de Padanger vertelt, verzocht aldaar kortgeleden een uit Holland gearriveerd militair zijn proef bij de genie te mogen afleggen voor smid.

In Holland had hij vernomen, dat voor zoo'n ambacht in Indië niet veel gevergd werd.

Eenige dagen geleden werd hij opgeroepen om het bewijs te leveren in hoeverre hij in het smidsvak was bedreven.

Proefwerk werd hem opgedragen, gereedschappen en ijzer hem ten dienste gesteld en nu moest hij maar zien, dat de zaak in orde kwam.

Om kort te gaan, verknoeide hij al het aan hem verstrekte ijzer en slaagde natuurlijk met nihil.

Achteraf blijkt nu, dat hij in België het beroep van koekbakker uitoefende.

Die vlieger ging dus niet op.

WEST-INDIË.

SURINAME.

De Surinaamsche bladen vervolgen hunne beschouwingen over het rapport der Suriname-Commissie en zullen daar nog geruimen tijd aan te kluiven hebben. Dit nut sticht het rapport alvast, dat het aan de Surinaamsche pers stof levert voor belangwekkende artikelen.

De West van 22 December vervolgt haar kritiek van het voorstel der Commissie om de troepenmacht te vervangen door politie:

„Wat is de Commissie toch eenzijdig omtrent deze aangelegenheden ingelicht. Haar voorstel doet zelfs betwijfelen, of zij de geschiedenis kent van de immigranten-oproeren in de kolonie. In 1884 Zoelen-Zorg en Hoop, in 1902 Mariënburg—Alliance, hebben geleerd, hoe ontstane onlusten onder immigranten overslaan van plantage naar plantage, zoodat op een gegeven oogenblik een sterke macht noodig is om de onlusten te onderdrukken. Daarbij moet in de toekomst de mogelijkheid onder oogen worden gezien van georganiseerd verzet, wat tot dusverre niet voorkwam.

(In dit verband is het — wij betoogden het meermalen — een groote taktische fout, dat bij de opheffing van het fort Nieuw Amsterdam, het kruitmagazijn van de kolonie ter plaatse gelaten is, onder bewaking van luttele politie manschappen. Het kruitmagazijn dient naar de stad verplaatst, of — beter nog — een sterk politie détachement op N. Amsterdam gevestigd.)

Als conditio sine qua non voor de afschaffing der troepenmacht, dient o. i. de eisch gesteld van een uitbreiding der politie met een paar honderd manschappen. Als er al bij deze reorganisatie sprake is van bezuiniging — wat o. i. een verkeerdelijk vooropgezet beginsel is van de Commissie — dan zal die slechts een honderd manschappen bedragen.

Met een uitgebreid, militair gedrild politiekorps, zullen eventueele onlusten op de plantages, evengoed, zoo niet beter (men denke aan het treurige figuur van de militairen in 1902 op Mariënburg) kunnen worden onderdrukt als door militairen.

Een andere vraag is, hoe dit korps zich zou houden tegenover een groot stadsoproer. Zullen dan overwegingen van bloedverwantschap een belemmering

wezen om op te treden zooals moet? De gelegenheid heeft zich gelukkig nog nimmer voorgedaan, om daarover te oordeelen. Het zijn dergelijke overwegingen, waarom men bij stedelijke onlusten liefst troepen ontbiedt uit andere plaatsen.

Die gelegenheid vervalt, wanneer de politie het eenig gewapende korps zou worden. De krijgstucht toepasselijk te verklaren op de politie, zooals de Commissie voorstelt, is natuurlijk wenschelijk. Maar een meer afdoend correctief zou echter zijn, om weder, als vroeger, een klein oorlogsschip te stationneeren in Suriname, dat geregeld zou kunnen afwisselen met het wachtschip op Curaçao. In dat geval kan o. i. zonder bezwaar de troepenmacht worden afgeschaft, en zou men, in voorkomende gevallen, over een reserve beschikken die niet in zoo nauwe relatie met de bevolking staat als de politie.

Deze weg lijkt ons verkieslijker, dan het voorstel der Commissie, om — met uitsluiting van Surinamers — Europeanen te benoemen in het kader der politie. Wij herhalen dat dit voorstel, waar reeds te vaak hier de indruk bestaat van achterstelling, ons in meer dan één opzicht bedenkelijk voorkomt.

Alweer moet ons de opmerking uit de pen, dat, indien de Commissie juister en vollediger ware ingelicht omtrent de politie, zij niet alle heil zou hebben gezocht in een bezetten der hoofdfunctiën door Europeanen. De geschiedenis maakt ons in dit geval minder optimist dan de Commissie. Het gaat niet aan hier namen te noemen. Maar ieder die bekend is met onze politie geschiedenis van de laatste twintig jaren, zal aan de Commissie kunnen vertellen, hoe van een gansche reeks Europeanen in dien tijd uitgezonden (meerendeels voor de betrekking van inspecteur) slechts z e e r e n k e l en geschikt zijn bevonden.

Natuurlijk is de bedoeling geenszins, om voor het vervolg Europeanen uit te sluiten. Verre van dien. Maar een bezetting van het kader nagenoeg uitsluitend met Europeanen, ontmoet — afgezien van het voorgaande — ook praktische bezwaren.

De geschikste inspecteur uit Nederland, zal hier jaren noodig hebben om te beantwoorden voor den politiedienst. Taal, land en volk blijven jaren lang een gesloten boek voor hem. Volstrekte onafhankelijkheid tegenover de bevolking, is meer noodig dan lokale kennis, zegt de Commissie. In het midden latend of dit juist is (het een lijkt ons al even zeer noodig als het ander) leert de ervaring, dat Europeesche inspecteurs gewoonlijk zóózeer voor het onderzoek van zaken afhankelijk zijn van minderen, dat een verhouding ontstaat, die allerminst in een militair korps aanwezig mag zijn. De hooge verwachtingen, die de Commissie koestert van een Europeesch kader, zijn o. i. ongegrond."

In een goed gedocumenteerd artikel bestrijdt S u r i n a m e van 17 en 22 December de meening der Commissie, als zouden de Koloniale Staten er niet naar gestreefd hebben de kolonie tot financiëele onafkelijkheid te brengen.

„Zou de Commissie — vraagt het blad — waarlijk niet beter weten? Heeft zij de handelingen der Koloniale Staten niet geraadpleegd?

Dat ware toch een eerste eisch, vooral ten aanzien der verschillende begrootingen, alvorens zij een oordeel uitsprak over de financiëele politiek der Koloniale Staten. Zij zou dan ervaren hebben, dat bij elke begrooting van de eerste af, de Koloniale Staten op zuinigheid en bezuiniging aangedrongen hebben."

Na dit met voorbeelden te hebben aangetoond concludeert het blad:

Is het dus beslist onjuist, dat, zooals de Commissie het doet voorkomen, de hoop vergeefsch is geweest „dat de prikkel om baas in eigen huis te zijn „de Koloniale Staten zou aanzetten tot uiterste zuinigheid", niet minder gewraakt moet worden de tegelijkertijd gegeven voorstelling alsof de Staten niet bereid waren tot „zoo groot mogelijke opoffering om „in het vervolg de goedkeuring van den wetgever op „de begrooting onnoodig te maken en daardoor zijn „inmenging in interne aangelegenheden van de kolonie te ontgaan."

Daarna wijst het blad er op, dat:

„1o. de (eigen) middelen der kolonie gestadig klommen.

Op de eerste begrooting — die voor 1867 — geraamd tot een bedrag van *f* 956.761, mochten bij (al te) groote voorzichtigheid, voor 1912 de middelen begroot worden op *f* 2.745.100. In de 46 jaren van het begrootingsrecht der kolonie zijn de inkomsten dus bijna verdriedubbeld.

2o. deze stijging werd bereikt hoofdzakelijk ten gevolge van de bereidwilligheid der Staten tot „groote opoffering."

***

Onder verwijzing naar een artikel in haar nummer van 27 Juni 1911, schrijft D e W e s t van 22 December, onder het hoofd „Maatregelen noodig ten behoeve der goud industrie", dat — nu het bedrijf meerendeels in handen berust van klein-ontginners — van Gouvernementswege systematische p r o s p e c t i e s noodig zijn om nieuwe terreinen voor ontginning aan te wijzen. Men begrijpt toch, dat dezelfde kreeken niet voortdurend kunnen worden gerepasseerd. De oude terreinen raken uitgeput. Tegen het eind des jaars plegen de ontginners in grooten getale stadwaarts te trekken. Welnu, onder die ontginners is dit jaar het aantal bijzonder groot, die met zwaar verlies hebben gewerkt. De toestand van velen is hachelijk.

Nu het Gouvernement niets schijnt te willen doen in de richting van prospectie, hebben de ontginners het plan opgevat, om in een adres aan het bestuur vergunning te vragen om zelf te prospecteeren. De bedoeling is het systeem van Demerara in te voeren, waar men, gewapend met een vergunning, vrij het achterland mag doorzoeken. Ontdekt men daarbij goede kreeken, dan worden die in concessie gevraagd. Het is te hopen, dat het bestuur de nood-

FEUILLETON.

Een geheimzinnig Verschijnen en Verdwijnen.

(Naar *Anselma Heine* door L. J. v. D. B. v. R.).

VIII. (Slot).

— En zal men mevrouw Stevens zoeken? vroeg Arnold Riedhammer in wanhoop den Duitschen consul.

— Dit zou het Hollandsch consulaat moeten doen.

— Dan zal ik daarheen gaan.

— Waarheen kan ik U bericht zenden? U blijft immers niet hier? vroeg de oude heer.

Arnold noemde het bureau van de koloniale afdeeling der tentoonstelling.

— Deze heer wil mij ook al hier vandaan zenden, dacht hij bij zichzelf. Hij ook al, en hij schrok van zichzelf. Had hij dan werkelijk vervolgingswaanzin......

Het Hollandsche consulaat bleek op dat uur gesloten, zoodat hij eerst in een restaurant iets ging gebruiken. Na lang wachten kreeg hij eindelijk het bestelde, dat hij haastig naar binnen slokte. Daarop ging hij andermaal naar het Hollandsche consulaat.

Tot zijn verbazing vond hij den jongen employé, die hem daar ontving, geheel op de hoogte van het geval. Deze zeide, dat hij reeds alles van de zaak-Stevens afwist, doch bereid was den heer Riedhammer aan te hooren.

— Men heeft u wellicht gezegd, dat ik krankzinnig ben, zei Arnold in hoogst opgewonden stemming terwijl zijn oogen vonken schoten.

— Gelieve mij alleen het signalement van de bewuste dame op te geven, zei het jongemensch kortaf. Hoe is haar naam en voornaam?

— Jeanne Stevens.

— Jeanne — niet Johanna?

— Dat weet ik niet.

— Leeftijd?

— Dien weet ik niet.

— Weet u dien niet?

— Neen.

— Waar geboren?

— Ik weet het niet recht; misschien in Amsterdam.

— Waar woonde zij tot nu toe?

— Te Batavia.

— Wat weet u van haar levenswijze?

— Niets.

— Niets?

— Niets.

Met een bitter-spottenden glimlach zag hij naar zijn ondervrager.

— Dit alles is zeer vreemd, zei het jonge mensch. Weet u wel, mijnheer, dat gij u zelf in hooge mate verdacht maakt.

— Hoezoo?

— Uw verhaal is zóó vreemd. Het verdwijnen van een vrouw, die niemand gezien heeft... en dan uw opgewondenheid... Het komt wel eens voor, dat misdadigers anderen beschuldigen van een misdaad, die zij zelf bedreven hebben.

Riedhammer barstte in een hoonlachen uit, dat hem zelven ontzettend akelig aandeed. Hij was zóó vervuld van haat en woede over al dit onzinnig gebabbel, dat hij zich niet langer in kon houden. Hij vloog den employé te lijf. Twee menschen grepen hem daarop beet, een politieagent en een deftig gekleed heer in een zwarte jas.

— U is ziek, mijnheer, zeide de laatste. Ik ben dokter en geef u den raad dadelijk uit Parijs te vertrekken. De lucht is hier vergiftig voor u.

— En het is verstandiger niet te wachten tot u

zakelijkheid van een dergelijken maatregel voor Suriname zal willen inzien."

***

Aan den heer L. A. H. Thurkow is vergunning verleend om met een of meer motorrijtuigen te Paramaribo en omstreken te rijden en daarmede personen te vervoeren. Of de heer Thurkow, bij den slechten toestand der wegen te Paramaribo, meer succes zal hebben dan een twintigtal jaren geleden de ondernemer van een omnibusdienst, staat te „bezien. De muilezels, die de wagens moesten voorttrekken, zagen spoedig in, dat de periodieke duinvorming te Paramaribo een onoverkomelijk bezwaar was en dat begreep ten slotte ook de ondernemer.

***

Zooals de dagbladen hier hebben medegedeeld, zou op 9 Januari des nammidags te 4½ uur, voor de Koningin en den Prins, de luit. t/Zee 1e kl., C. Kayser, een lezing houden over de wetenschappelijke expeditie in Suriname. Een aantal personen uit de hof-, en andere kringen, o.a. het bestuur van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap, waren tot bijwoning van deze voordracht uitgenoodigd.

De heer Kayser zou zeker velen aan zich verplichten, zoo hij de lezing hier of daar wilde herhalen. De lezing door den heer De Goeje, een vijftal jaren geleden in Diligentia gehouden over zijn reis in de binnenlanden van Suriname, was een groot succes.

***

Op 8 Januari had in de vestibule van het Kon. Instituut voor de Marine te Willemsoord de onthulling plaats van de gedenkplaat ter nagedachtenis van den Luit. t/Zee 1e kl. Eilerts de Haan, die, zooals bekend is, bij een onderzoekingstocht in Suriname ziek werd en bezweek.

Onder de belangstellenden waren aanwezig de Vice-Admiraal Koster, de Kapt. t/Zee Zegers Rijser, als vertegenwoordiger van den Minister van Marine, de Schout bij Nacht G. P. van Hecking Colenbrander, eenige dames, vele officieren, leeraren van het Instituut, adelborsten, alsmede de afgevaardigden van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap, van de Mij. tot bevordering van het Natuurkundig onderzoek der Koloniën, n.l. de heeren J. W. IJzerman, L. A. Bakhuis, Mr. H. A. Lorentz, Dr. Tresling, Off. van Gezondheid, en L. J. van der Mandele, Oud-Zeeofficier.

De Schout bij Nacht Van Hecking Colenbrander hield daarbij eene rede, waarin hij een overzicht gaf van Eilerts de Haan's leven en die aldus eindigde:

„Den 19en Juli begon de tocht. Hevige regens en sterke tegenstroom werkten belemmerend. Een maand later was de Boven Suriname, de Gran Rio bereikt doch toen begon de malaria zijn invloed te doen gelden.

Eerst stierf een der arbeiders; kort daarna, den 21en Augustus, werd Eilerts de Haan door de koortsen aangegrepen en den 29en Augustus viel hij als slachtoffer van het zoozeer gevreesde koortsmonster. Aan medische hulp en vriendschappelijke verzorging heeft het hem niet ontbroken, maar de vijand was te krachtig. Aan den linkeroever van de Boven Surinamerivier werd onze vriend bijgezet en zijn graf kenbaar gemerkt. Daar hebben zijn tochtgenooten hem achtergelaten en zij zijn met het begonnen werk voortgegaan, Eilerts de Haan en hun zelf ter eere!

Maar ons allen — en zeker niet het minst u, toekomstige kameraden — tot een voorbeeld van ernst in plichtsvervulling, onbaatzuchtige opoffering voor het algemeen belang, ook wanneer de gelegenheid tot het volvoeren van uitmuntende daden in meer bepaald militairen zin ontbreekt."

Hierna werd de vlag, welke de gedenkplaat bedekte, weggetrokken en sprak de Schout bij Nacht Van Hecking Colenbrander nog de volgende woorden tot den Commandant van het Instituut:

„Ik bied u, namens de Commissie tot huldiging van hem, die ginds in het land van overzee rust, de door Professor Bart van Hove ontworpen en vervaardigde gedenkplaat voor dit Instituut aan, en twijfel niet, of zij zal er toe bijdragen zijn geest van toewijding, plichtsbetrachting en opoffering, in de Koninklijke Marine hoog te houden."

In antwoord hierop werd namens den Commandant van het Instituut, die wegens ziekte verhinderd was door den Luit. t/Zee 1e kl. M. Schoo de Commissie dank gezegd voor de eer, het Kon. Instituut van de Marine te Willemsoord bewezen, door hier te willen eeren de nagedachtenis van Eilerts de Haan en hij uitte den wensch, dat de goede gedachte, die daarbij heeft voorgezeten, een aansporing zal zijn voor de aanstaande zee-officieren, die hier hun opleiding ontvangen, om te trachten het voorbeeld door hun beminden kameraad gegeven, na te volgen.

De gedenkplaat is van rood marmer, waarin in medaillonvorm de beeltenis in brons van Eilerts de Haan prijkt. Op de plaat staat in gouden letters vermeld: „Johan Gijsbert Willem Jacobus Eilerts de Haan — Geboren 3 October 1865 — Overleden 29 Augustus 1910 in de binnenlanden van Suriname, als leider van eenen wetenschappelijken onderzoekingstocht in het gebied van de Corantijn".

WAT DE INLANDER ZEGT.

Mededeelingen van Inlandsche zijde over het Chineesche Keizerrijk. — Het feit, dat ook de Inlanders in Ned.-Indië reeds belang beginnen te stellen in de zaken, die op Groot-China betrekking hebben, moge o.m. hieruit blijken, dat de heer Datoe Soetan Maharadja, verantwoordelijk redacteur van het ter hoofdplaats Padang (Westkust van Sumatra) verschijnend Maleische nieuwsblad Oetoesan Malajoe (Maleische Bode) in het nummer van 3 October 1911 no. 85, in een hoofdartikel het een ander mededeelt over het Chineesche Keizerrijk, zooals dit hem bekend is en waaraan het navolgende is ontleend:

---

als een vreemdeling, die het ons lastig maakt, over de grenzen wordt gezet, voegde de employé er aan toe. Wat intusschen uw lastgeving betreft, deze is bij ons in de beste handen.

— Ik zal met u naar het hotel gaan om u daar met het inpakken van uw goed behulpzaam te zijn, zeide de dokter.

Riedhammer was op een stoel neergevallen. Hij begreep er niets meer van.

— Zij hebben gelijk, zei hij bij zichzelf. Jeanne Stevens heeft niet bestaan......

Met den vreemden heer reed hij naar het hotel. Hij was nu doodmoede. Men bracht hem zijn koffer, welke nog niet eens uitgepakt was. Dadelijk reden zij toen naar het station.

— Ik heb een kaartje naar Hâvre genomen, zei de dokter. U vindt dat immers goed?

Riedhammer antwoordde niet. Hij wist niet meer voor wie hij strijden moest en tegen wie.

Op het oogenblik van vertrek keek hij nog eens naar den Eiffeltoren. Deze hield tusschen zijn ijzeren voeten die groote stad als gevangen.

Riedhammer had te Hâvre het eerste schip naar Southampton genomen. Van daar ging hij naar Londen, waar hij zich weken achtereen in het gewoel verborg en daarna ging hij naar de Indische eilanden terug, waar hij een paar maanden doodstil leefde.

In Augustus kreeg hij bericht uit Parijs, dat, ondanks de nauwgezetste nasporingen een persoon van het vrouwelijk geslacht, Jeanne Stevens geheeten, niet te vinden was geweest.

Ook had de recherche het bewijs geleverd, dat de heer Riedhammer inderdaad geheel alleen in het hotel was aangekomen en dat de dame, waarvan hij het signalement had opgegeven, daar nooit geweest was.......

Den dag daarop vertrok Riedhammer naar Duitschland. Daar in zijn Thuringsch geboorteplaatsje verdiende hij zijn brood met landkaarten te teekenen voor een uitgever. Men had hem allerlei betrekkingen aangeboden: o.a. het bouwen van een scheepstimmerwerf, van een brug; de Berlijnsche professor bood hem ook weder een leerstoel aan.

Riedhammer weigerde alles.

— Hij is vreemd geworden, daarginder in de tropen, zeiden de kennissen van vroeger

Hij ging met weinig menschen om. Thuis las hij veel, en dikwijls liep hij in de dorpen rond om zich oude legenden te laten vertellen.

Vaak, als hij aan een rivier kwam, zag hij een stofwolk opdwarrelen; hij bleef dan soms uren achtereen daarnaar staren totdat hij Jeanne voor zich zag, met een stralenkrans van engelenkopjes om zich heen. Hij zag haar opstijgen, glimlachen, en weer verdwijnen: een verschijning!

In het geheime dossier van de Parijsche politie stond genoteerd, dat een jonge vrouw uit Batavia, Jeanne Stevens geheeten, was aangekomen, de pest onder de leden had en eenige uren later daaraan gestorven was. In alle stilte was zij dadelijk van het hotel uit begraven en om elke ruchtbaarheid te vermijden, die noodlottig had kunnen worden voor de wereldtentoonstelling, welke toen juist geopend was, had men dit alles geheim gehouden; de kamer van de overledene was natuurlijk onmiddellijk geheel gedesinfecteerd, opnieuw behangen en geheel anders ingericht. De heer, die met de dame daar was aangekomen, had men, uit angst, dat hij ook besmet zou zijn, op een zachte wijze uit Parijs weten te verwijderen.

Na aan de hand van een figuratieve schets de grenze in algemeenen zin van het geheele gebied, daaronder begrepen de deelen Tibet, Mongolië en Mandsjoerije, te hebben opgegeven, wordt de uitgestrektheid van het Chineesche Keizerrijk geschat op 11.115.560 vierk. K.M., met eene bevolking van 428.908.288 millioen zielen, waaronder 5.750.906 lieden van den Boanstam, allen verdeeld over 19 provinciën. *)

De wijze waarop die bevolking verdeeld is, kan blijken uit de hieronder volgende opgave.

Provincie.	Zielental.	Hoofdstad.
Foekian . . .	25,235,184	Toe-Tsjoe (Hok-Tjioe).
Ho-Nan . . .	22,120,648	Kei-Fung.
Hoenan . . .	21,009,977	Tsjang-Tsja.
Hoe-Peij . . .	34,339,524	Yok-Tsjang.
Yu-Nan . . .	6,114,150	Yu-Nan.
Kan-Sie . . .	9,750,645	Lan-Tsjoe.
Kiang-Si . . .	24,598,915	Nan-Tsjang.
Kiang-Soe . .	21,974,089	Nangking.
Kwang-Si . . .	8,527,378	Koei Lin.
Kwantoeng . .	29,852,112	Canton.
Kwei-Tsjou . .	4,840,900	Kevi-Yang.
Ngan-Hoewi . .	35,810,000	Ngan-King.
Tsje-Li	29,400,000	Peking.
Sjan-Si	11,050,764	Toe-Yoen.
Sjan-Toeng . .	37,437,672	Tsi-Nan.
Sjen-Si	8,473,140	Si-Ngan.
Sze-Tsjuen . .	79,493,140	Sjing-Toe
Sjing-Kiang . .	11,842,356	Hàn-Tjow.
Tsje-Kiang . . .	1,286,583	—
Totaal	423,157,382	
Van den Boanstam	5,750,906	

Te samen 428,908,288 zielen.

Hierbij wordt aangeteekend:

1o. dat de ter hoofdplaats Padang gevestigde Chineezen hoofdzakelijk afkomstig zijn uit de provinciën Foekian en Kwantoeng; de laatsten meestal als timmerlieden;

2. dat het eiland Formosa vroeger tot het ressort van de provincie Foekian werd gerekend.
Het aantal inwoners bedroeg $3\frac{1}{4}$ millioen.
Thans behoort het eiland tot het Jap. gebied.

Het oude Chineesche rijk was oorspronkelijk verdeeld in tal van kleine vorstendommen, die onderling steeds in oorlog met elkander waren en waarvan de gevechtsverhalen zijn bekend gesteld in de Sih Djin Kosi, Sam. Kok en andere geschriften, waarvan reeds verscheidene in de Maleische taal zijn overgebracht.

Die krijgsgebeurtenissen worden op het Chineesche tooneel aanschouwelijk voorgesteld.

Volgens mededeeling van den schrijver zou er ongeveer 2500 jaar geleden een voornaam Chineesch Generaal zijn geweest, met name Khong Git, die op 60-jarigen leeftijd zich nog niet in het bezit van een kroost mocht verheugen.

Dientengevolge huwde hij nogmaals met een jonge maagd uit den Tjiauwstam, uit welk huwelijk een zoon geboren werd, die Tiong Ni (Khong Tiong Ni, werd geheeten en ook als Khong Hoe Tjoe bekend is.

Deze was het, die het tegenwoordige Chineesche letterschrift vaststelde, aan het volk vele wijze lessen gaf (o.a. het betoonen van liefde aan ouders en aan den vorst) en die dientengevolge werd aangesteld als raadgever van den vorst, die toenmaals in de stad Lo Kok gevestigd was.

Drie honderd jaar later, d. i. dus ongeveer in het jaar 2200, was China reeds een groot Rijk, waarvan de roem zich ver over de grenzen verspreidde tot zelfs in Roem (het tegenwoordige Constantinopel) welke plaats de hoofdstad was van het gebied, dat zich uitstrekte over een gedeelte van West-Azië, W.-Europa en de Noordkust van Afrika.

In de geschiedenis van het Rijk van Menangkabau wordt de naam van China ook genoemd, evenals in het geschrift Salalatoes Salathin in het Maleisch geschreven door Abdulloh Moensji. Daarin wordt vermeld, dat eene dochter van Betjeteram Sjah met een Keizer van China in het huwelijk trad.

Aan den Profeet Mohamad was China bekend en werd destijds aan het volk opgedragen te trachten de Chineesche wetenschappen machtig te worden en o.a. de Chineesche Nijverheid te leeren kennen.

In het jaar 750 n. Chr., d. i. ongeveer 80 jaren na het leven van den Profeet Mohamad, trokken vele Arabieren, Perzen en lieden uit Turkestan van W.-Azië naar Oost-Azië tot aan de stad Canton toe. Zij traden dáár in het huwelijk met de vrouwen van het land, bleven er gevestigd en vormden op die wijze Mohamedaansche gezinnen.

Op dezelfde wijze handelden de Menangkabauers een 250 jaren geleden in de districten Benkoelen en Kroë.

Het aantal lieden in China, die den Mohammedaanschen godsdienst belijdt, stijgt thans tot ongeveer 50 millioen, hoofdzakelijk gevestigd in de provincies Sjan-Se, Sjan-Si en Kan-Soe.

Nog niet lang geleden hebben eenige van die Mohamedaansche Chineezen uit Sjan-Si de hoofdplaats Padang bezocht.

In uiterlijk en kleeding kwamen zij geheel overeen met de Chineezen uit Foekian, Kwantoeng enz. en droegen eveneens de haarvlecht.

Zij nuttigden nimmer varkensvleesch, waren bekwaam in het lezen van den Koran en verstonden de Arabische taal zeer goed. Zij sliepen in 't kerkgebouw van de Klingaleezen.

Volgens de berichten zouden de Mohamedaansche Chineezen van de provincie, Kan-Soe zich bij de revolutionaire partij in China hebben aangesloten, met het doel de tegenwoordige dynastie (van den Boanstam), die nu 267 jaar geregeerd heeft te doen vallen en het vorstengeslacht van den Han-stam daarvoor in de plaats te stellen.

Deze stam had te voren gedurende 276 jaren het gezag in handen gehad en wel tusschen de jaren 1368 en 1644 onzer jaartelling.

Een 17-tal keizers hebben toen geregeerd.

Voor het jaar 1328 voerden vreemdelingen het gezag, in de eerste plaats Dschingis-Khan, een krachtig en dapper bestuurder, afkomstig uit Midden-Azië die Oost-China veroverde en in dat jaar zijne Tartaren naar Peking bracht.

Terzelfde tijd maakte Ertrogul, zoon van Soleiman-Khan (één der voorvaders van het tegenwoordige Sultansgeslacht in Turkije) zich in Midden-Azië op om naar het Westen op te rukken en zich als Sultan van Turkije, onder den naam van Otzaman-Khan te doen eerbiedigen.

Onder Turkije werd toenmaals verstaan het rijk Otzamaniah, naar den naam van Otzaman-Khan die over het land regeerde van 1288 tot 1326.

Het was tijdens het bestuur van dezen vorst, dat het Turksche Rijk in Europa gevestigd werd en dat een kleinzoon van Dschingis-Khan Keizer van Oost-Azië werd.

Na het overlijden van Keizer Ti-Peng, trad Koeblai-Khan, (in China bekend als Tsjetsoe) als zijn vervanger op en na dezen de nakomelingen van Dschingis-Khan, totdat zij in 1368 plaats moesten maken voor de Mingdynastie.

Tijdens het bestuur van de Tartaren kwam de bekende Portugeesche reiziger Marco Paulo in China.

Daarna bleef het land geruimen tijd bevrijd van bezoeken van Europeanen totdat in 1515 de Portugeezen zich te Macao nestelden, alwaar zij zich tot heden hebben kunnen handhaven.

Later kwamen de Spanjaarden, en daarna de Nederlanders (1604) wier komst beschreven is door den scheepsgezagvoerder Bontekoe.

Aldus het Maleische blad.

*) Volgens anderen bestaat het Chineesche Rijk uit 17 provinciën.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Zelfmoord. Volgens mededeeling in de verschillende praatjes van Holms Jr., voorkomende in de Perniagaän van 26 October 1911, no. 240, slaat het Europeesche ras het meest de hand aan zich zelf. De Europeaan doet zulks, volgens den schrijver, wegens teleurgestelde liefde, wegens beleedigd schaamtegevoel, of andere dergelijke oorzaken, o.a. als het bezwaard zijn met ongeneeslijke kwalen enz.

Een en ander zou wijzen op een minder krachtigen energieken wil bij den Europeaan om aan de moeilijke omstandigheden des levens het hoofd te bieden. De Chineezen en Inlanders staan ten deze sterker, hoofdzakelijk op grond van godsdienstige en zedelijke overwegingen, waardoor het feit verklaard wordt, dat zelfmoord bij hen een groote uitzondering is. Voor den Chinees geldt het in het Boek „Soesi" voorkomende, dat, evenals de ouders het kind gaaf ter wereld brengen, dit er voor heeft te waken, dat het bij zijn dood in ongeschonden staat wordt teruggegeven. Beschadiging van eenig lichaamsdeel en dus ook zelfmoord, is op dien grond niet toegelaten.

De Inlanders beschouwen de moeilijke omstandigheden des levens, waaronder vooral ziekten, als eene uiting van Gods wil, waarin de nederige dienaar te berusten heeft, een sterk godsdienstig gevoel dus, dat het mogelijk maakt het aardsche leed zonder morren te dragen op eene wijze waarvan de Europeaan zich geen begrip kan vormen.

Nog onlangs was de schrijver getuige van het feit, dat een Europeaan een Inlander met een zieken voet naderde en dezen naar de oorzaak der ziekte vroeg.

Nadat de Inlander geantwoord had, dat hij reeds lang met die ziekte was bezwaard en dientengevolge nagenoeg niet meer loopen kon, gaf de Europeaan hem den raad om den voet te laten afzetten, en, voor

het geval hij daarbij geen baat vond, zich dan maar van kant te maken.

Zoo denkt de Europeaan ten deze, zegt de schr.

De droom van een Chinees. In hetzelfde blad komt een mededeeling voor van een droom, die een Chinees van de Soe Poet Seng Vereeniging te Batavia zou gehad hebben in den nacht van 19 op 20 October 1911, en waarin hem was getoond een schrijven van den geestelijken leider der revolutionnaire partij in Groot-China, Dr. Sun Yat Sen, die in dat schrijven bedankte voor den door de Vereeniging verleenden geldelijken steun, en waardoor van zulk een groote opoffering was blijk gegeven.

Deze kennisgave, vergezeld van vele onzinnige beloften en onmogelijkheden, wier vermelding niet de moeite waard is, geeft echter toch wèl net bewijs, dat de gedachte aan de revolutionaire beweging in Gr.-China onze Chineezen bezighoudt.

De jonge Chineezen ter school te Nanking. — Tengevolge van de revolutionaire woelingen in Gr.-China, verkeeren de Chineesche ouders in Nederl.-Indië, die hunne zonen naar Nanking hebben gezonden, in groote spanning, uit vrees, dat het dáár ook tot een treffen zal komen tusschen de keizerlijke troepen en de revolutionairen, waarvan allicht eene roofpartij enz. het gevolg kan zijn.

Die ongerustheid is volstrekt niet ongemotiveerd, zegt de Perniagaän van 30 October 1911 no. 243, en heeft reeds het gevolg gehad dat verschillende ouders hunne zonen van Nanking hebben teruggeroepen, waardoor hun onderwijs, hetwelk zeer werd geroemd, halverwege is moeten worden gestaakt.

Hieruit blijkt weer, volgens den schrijver, hoe jammer het is, dat op Java geen Middelbare School voor de Chineezen bestaat, waar men, na afloop van de Lagere School, zich verder kan ontwikkelen.

Wellicht, dat de tegenwoordige omstandigheden voor de Jong-Chineesche Vereeniging in N.-I. met hare talrijke vertakkingen een aanleiding kunnen zijn om de bedoelde Middelbare School voor Chineezen zoo spoedig mogelijk op te richten, waardoor de besturen blijk zouden geven, dat het Chineesche onderwijs hun werkelijk ter harte gaat.

Beschuldigd van poging tot diefstal? Aan de hand van Het Soer. Handelsblad maakt de Perniagaän van 31 October 1911 melding van het navolgende geval, dat aan twee Chineezen is overkomen.

Nog niet lang geleden maakte de recherche ambtenaar aan het Tolhuis, ter hoofdplaats Soerabaja, proces-verbaal op tegen de handelingen van twee Chineezen, omdat zij in één der lokalen van het étáblissement een hun toebehoorende kist openden en daaruit eene hoeveelheid horlogekettingen haalden, ter waarde van ƒ 300 à ƒ 400.

Tegenover den douane-ambtenaar verantwoordden zij hunne daad door te verklaren, dat de inhoud van de kist voor beiden bestemd was, dat men de waarde der horlogekettingen wenschte te kennen en dat men tevens verlangde te weten de hoe-groot-heid van het bedrag van het verschuldigde invoerrecht.

De douane-ambtenaar nam echter met deze verklaring geen genoegen, maakte, zooals gezegd is, proces-verbaal op en beschuldigde de beide Chineezen van diefstal, waarna het stuk naar hooger autoriteit te Batavia werd opgezonden, ter verdere behandeling.

Het Departement van Financiën was van meening dat het misdrijf poging tot diefstal daarstelde en gelastte de strafrechterlijke behandeling door den Landraad.

Het spreekt van zelf, dat het Chineesch publiek met belangstelling het verder verloop van deze zaak gadeslaat, en wel eens wil weten of iemand tot poging van diefstal kan worden verooordeeld omdat hij zijn eigen goed haalt.

De beide beklaagden zijn nu verplicht een pleitbezorger in den arm te nemen.

Van Vreemde Koloniën.

BRITSCHE KOLONIËN.

Het koningspaar heeft den 10en Januari Bombay verlaten, zoo de terugreis naar Europa aanvaardende.

***

De Acting prémier van Nieuw Zuid Wales heeft zich bijzonder gunstig uitgelaten over de Labour legislation voor Australië. Australië is nooit in een betere positie geweest. Al het geld, voor productieve werken gevraagd, kan afgelost worden op de vastgestelde tijden. De laatste twee jaren zijn een record geweest voor 't toevloeien van kapitaal voor particuliere ondernemingen. De progressieve belasting op het land heeft Australië's crediet niet noemenswaardig aangetast, maar heeft wel geleid tot de verdeeling van een aantal groote estates in verschillende kleinere.

***

Weer een consul die klaagt over ijver van den Nederlandschen handel. Handelsberichten bevatten als bijlage een rapport van den consul v. d. Sande Bakhuijzen, over de beteekenis van Canada voor den Nederl. handel. De steller zegt, dat z. i. de Nederl. handel niet voldoende aandacht heeft geschonken aan de beteekenis van Canada als afzetgebied, vooral voor nijverheidsproducten. Hij raadt onzen landgenooten aan zich bij de waarnemers te voegen en zich van de beteekenis en de gesteldheid van het land wat meer op de hoogte te stellen, willen zij niet op een goeden dag te laat waarnemen, dat Canada tot een machtig volk, een rijk land geworden is zonder hun medewerking. Verscheidene Nederl. fabrikanten hebben hun alleenvertegenwoordiging voor Canada aan huizen in New-York gegeven. Zoo zijn ze lichtvaardig te werk gegaan en hebben zij de aardrijkskunde van Canada en vooral ook den gevoeligen aard der Canadeezen miskend.

***

De gep. overste Edg. A. Mears, die aan de jacht-expeditie van Roosevelt in Afrika heeft deelgenomen, heeft de leiding gekregen van een expeditie, die voor Amerikaansche musea verzamelingen van dieren en planten gaat bijeenbrengen in Abessinië en Britsch Oost-Afrika. Vooral uit de streek om het Rudolf-meer worden belangrijke bijdragen voor de wetenschap verwacht.

TRIPOLI.

In de verst mogelijke afwijking van de verkondigde vredeskansen, is nu de verzekering algemeen dat pogingen in die richting mislukt zijn. De refreinen luiden nu: oorlog tot het uiterste; nog jaren lange strijd. Ons komt dit helaas meer waarschijnlijk voor. Italië zal de oorlog eerder moede worden dan Turkije.

DUITSCHE KOLONIËN.

De leden van de expeditie, die de Keizerin Augusta-rivier in Nieuw-Guinea andermaal gaat opvaren, zijn uit Duitschland vertrokken. Dr. Stollé, die als leider optreedt, is een mijnbouwkundige. Verder gaan mee de geograaf Dr. Behrmann, de ethnograaf Dr. Rösicke, de Luit. t/Zee 1e kl. Holbach, die de topographische werkzaamheden zal verrichten. Een medisch dokter zal ook wetenschappelijke gegevens verzamelen.

***

De ligging van D. Nieuw-Guinea bij onze koloniën, geeft aan het handelsverkeer dier kolonie voor ons bijzonder belang. In 1910 bedroeg de uitvoer 3.600.000 Mk., d. i. 1.100.000 Mk. meer dan in 1909. De coprah neemt hiervan alleen 3.000.000 Mk. in. Andere artikelen waren cacao, kokosnoten, paradijsvogels. Van deze laatste worden 5000 stuks opgegeven tegen 3000. Vrees wordt uitgesproken voor een totale uitroeiïng dier vogels.

't Twee-derde van den uitvoer was voor Duitsche rekening.

FRANSCHE KOLONIËN.

Minister-President Caillaux gaf de verzekering, betreffende de Marokko-Kongo-Kamoeroen onderhandelingen, dat nooit politieke of financiëele transactiën hebben plaats buiten de officiëele diplomatieke onderhandelingen om.

De oud-minister Clémencau stelde den minister van buitenlandsche zaken, De Selves, voor de verplichting, deze op eerewoord gegeven verklaring, al dan niet waar te maken. Deze zeide niet te kunnen antwoorden, daar hij tusschen twee plichten stond: waarheid spreken en de solidariteit van het ministerie eerbiedigen.

Die afweer kon voor Clémencau niet afdoende zijn. Men kent het verder verloop, De Selves ging heen. De minister van marine Delcassé liet zich vinden om zijn portefeuille te ruilen tegen die van buitenlandsche zaken. De stelling van het kabinet Caillaux bleek echter zóó aangetast, het vertrouwen in Caillaux en een paar zijner medeministers zóó verzwakt, ook door de beschuldiging van nevenbedoelingen te hebben gehad bij de gevoerde Afrika-politiek, dat een heengaan van het kabinet onvermijdelijk was.

De samensteller van het nieuwe kabinet, Poincaré, heeft, als minister-president, de portefeuille van buitenlandsche zaken voor zich genomen, daardoor al erkennende, dat de reden van bestaan ervan ligt in de staatkunde, die zich in en om de Marokko-aangelegenheden groepeert. Dit is overigens ook uitgesproken in de verklaring, waarmede het ministerie is opgetreden. Het tractaat van Berlijn moet afgedaan, dat van Madrid spoedig gesloten wor-

den. Dat de oplossing niet gezocht zal worden in een andere richting dan in de overeenkomst van Berlijn van November 1911 aangegeven is, hierop wijst het aanblijven van de helft der ministers uit het afgetreden kabinet.

***

De betrokkenen in de Oedjsda-zaak kunnen er niet gemakkelijk toe komen recht te vinden. De consulaire rechtbank te Oedjsda, waarheen zij nu verwezen waren, heeft den kapitein der douanen Pandori, beschuldigd 10.000 frs. verduisterd te hebben, naar de gezworenen te Aix verwezen; de twee in de zaak betrokken kadi's naar den Mohammedaanschen rechter. De tolk Martinot en de brievenbezorger zijn alleen vrijgesproken bij gebrek aan bewijzen. Van de twee die onbedongen vrijspraak kregen, de hoofdambtenaar Destailleur en de secretaris Ben Nacer, is de eerste door deze vrijspraak niet voldaan. Onlangs te Parijs teruggekeerd, heeft hij een nader onderzoek gevraagd om hem meer volledig eerherstel en genoegdoening te verschaffen.

CHINA.

In Juni 1911 stelde Rusland eischen aan China, waaruit duidelijk sprak, dat Rusland zijn invloed in Mongolië wilde doen toenemen, ten koste van de Chineezen. Het kwam toen niet tot daden van verstrekkende gevolgen. Deze maand heeft Rusland de actie echter hervat. Het wil, naar het verzekert, geen afscheiding van Mongolië van het Hemelsche rijk, maar alleen een zelfbestuur voor die provincie onder Chin. oppergezag. 't Wenscht vrede tusschen Mongolië en China, en beëindiging van de Chineesche onderdrukking. Voor binnenl. aangelegenheden moet Mongolië als onafhankelijk erkend worden, onder bestuur van het hoofd der Lamaïtische kerk, dat er 29 December als zoodanig is uitgeroepen. Rusl. zal de spoorwegpolitiek leiden. China mag er geen troepen behouden. Alleen de buitenlandsche zaken blijven onder zijn regeling en toezicht.

Intusschen is een deel der bevolking in opstand gekomen tegen het Chin. gezag.

***

De Keizerl. Reg. te Peking heeft 't onhoudbare van haar positie erkend. Zij laat de baan vrij aan de revolutionnairen en daarmede aan de Republiek. De kroon trekt zich terug naar Jehoe.

Het nationale congres, dat zich uit de opstandelingen gevormd heeft, heeft Dr. Soenjatsen tot voorloopigen president der republiek gekozen. Reeds is een ministerie gevormd en in functie. In de provincies zijn burger- en militaire autoriteiten aangesteld. Alle gesloten tractaten en leeningen worden geëerbiedigd. De verhoudingen tot het buitenland moeten niet gewijzigd, maar wel verbeterd worden. Alles wat Mantchoe is, moet buigen of breken.

AMERIKA.

In de militaire commissie van het Congres der Vereenigde Staten is, op aandringen van den generalen staf, gepleit voor versterking van het leger en de reserve, speciaal in verband met de bescherming der verre eilanden (koloniën heeten zij niet). Op de Philippijnen en Hawaï bevinden zich, volgens die verklaring, 35.000 gewezen Japansche soldaten. Hierin wordt een gevaar gezien voor het gezag der Vereen. Staten, wanneer een behoorlijke krijgsmacht er geen tegenwicht voor vormt.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie!

In uw nummer van 3 Januari is u zoo vriendelijk, de aandacht uwer lezers te vestigen op mijn amende honorable in den „Groningschen Volksalmanak" voor 1912, naar aanleiding mijner vroeger geuite bewering, dat dokter Van der Steege, de lijfarts van den Gouv.-Generaal Alting, de koepokinenting te Batavia zoude hebben ingevoerd. Trachtende te verklaren mijne vergissing, heb ik volgens u „wel wat al te hard mij uitgelaten over Hooykaas' Repertorium, toen mij was gebleken, dat verschillende titels in dat werk „door dezen niet letterlijk waren afgeschreven", en dat daarin „inenting en vaccine als één begrip beschouwd" waren.

Nu is mijn bezwaar niet, dat Hooykaas inenting en vaccine als één begrip heeft beschouwd. Ware dit mijn bezwaar geweest, ik zou mij heusch niet zoo kras hebben uitgelaten over een werk, waaraan zooveel moeite, zooveel ijver is besteed en waaraan ik zelf veel te danken heb gehad.

Maar mijn bezwaar is, dat Hooykaas de titels wijzigde, die hij in dit bibliographisch werk opnam. Dit mocht èn hij èn zijne medewerkers niet hebben gedaan, daargelaten nog dat het volkomen onnoodig was. Iemand, die een dergelijk werk gebruikt, moet er volkomen op aan kunnen, dat de titels — zij het dan soms verkort — juist worden weergegeven. Anders — het bleek mij zelf nu duidelijk — wordt men op een dwaalspoor gebracht bij zijn onderzoek.

Leiden, J. E. HEERES.

(Kolonie voor noodlijdende Inlanders).

Gelukkig hebben we nog wat rijst kunnen koopen van den gadoe-oogst; want met den laatsten oogst hadden we niet genoeg geld om voldoende padi in te koopen. De berekening was, dat we voor een heel jaar *f* 700 zouden noodig hebben, en we konden toen niet meer geld besteden dan *f* 537.44½. Ofschoon het nu weer oogsttijd is, zoo is er toch haast geen padi te krijgen. De handelaars zijn er als de kippen bij om heele velden tegelijk op te koopen. En de rijstprijzen zijn bovendien verbazend hoog.

Het aantal hulpbehoevenden, dat hier aankomt is steeds stijgende. We moeten afdaken bij laten maken om meer ruimte te krijgen. Een kind vol leelijke wonden, met weggevreten neus, hebben we naar den dokter te Pati moeten zenden, omdat we voor zulke gevallen de rechte middelen niet weten en niet bezitten. Gelukkig heeft de dokter hem, zooals altijd het geval is, welwillend opgenomen. Een meisje, dat uitgeteerd en ellendig hier aankwam, met leelijke beenwonden en het gezicht opgezet door verwaarloosde malaria, heeft het niet lang gemaakt. Een paar dagen geleden stierf ze. Een dysenterie-lijder, die er ook erg naar aan toe was, is, gelukkig hersteld, weer heengegaan.

Innig dankbaar zijn we voor al de ontvangen giften. Dat de vriendelijke weldoeners er een rijken zegen voor terug mogen krijgen!

M. JANSZ.
M. A. ALT.

Pangoengsen, postk. Tajoe, December 1911.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Een gewichtig feit uit den tijd der O. I. Compagnie.

In de Java-Post, het Katholieke weekbl. van N.-Indië (Nrs. 48—50 van den loopenden jaargang), schrijft een ongenoemde, onder bovenstaand opschrift een reeks artikelen naar aanleiding van één enkele passage in het door Prof. Mr. J. E. Heeres geschreven geschiedkundig hoofdstuk voor het standaardwerk „Neerlands Indië", samengesteld onder leiding van H. Colijn.

Die passage luidt: „Christenen, welke niet tot de Staatskerk (dat is de gereformeerde Christelijke religie) behoorden, hebben zich steeds in vrijheid van geweten mogen verheugen."

Luister eens, zegt de schrijver in de Java-Post, hoe de Christenen die niet tot de Staatskerk behoorden, zich in die vrijheid van geweten mochten verheugen. Niet Prof. Heeres, maar het toenmalige hoofd van de O.-I. Compagnie, de Gouverneur-Generaal Antonio van Diemen (1635—1645) zal het ons zeggen:

„Binnen voorschreven landpalen zal geen andere godsdienst of religie gepleegd, veel minder geleerd of voortgeplant worden, 't zij in het heimelijk of openbaar, dan de gereformeerde christelijke religie, gelijk die in de publieke kerken van de Vereenigde Nederlanden geleerd wordt, en zoo wie bevonden zal worden, in gemelde cas, eenige bijzondere bijeenkomst of conventiculen gemaakt of gehouden te hebben, 't zij Christen of Heijden of Moor, zal boven verbeurten van al zijne goederen, in de keten geklonken, uit den lande gebannen, of wel aan lijf of leven worden gestraft naar gelegenheid van zaken."

Aldus stond in de Statuten van Batavia, Juli 1642, titel II.

Eenige jaren daarop moesten de Raden van Indië plechtig zweren, dat:

„Zij bij eventueel overlijden van den Gouverneur-Generaal geen ander in zijne plaats tot Opperhoofd zouden verkiezen of helpen verkiezen, dan die van de Gereformeerde Religie is, en zij die in goede consciëntie gelooven en meenen zoodanig te wezen."

Verder werden voor de Katholieken in die dagen de meest tirannieke wetten uitgevaardigd; het doopsel mocht niet worden toegediend, huwelijken niet gesloten, terwijl op het huisvesten van priesters zware boeten waren gesteld en de opvoeding van Katholieke kinderen was verboden.

Zoo gaat schr. door om aan te toonen, dat Prof. H.'s uiting „ten eenen male onwaar is"; hij eindigt als volgt:

„Hadden wij deze enormiteit aangetroffen in een of ander couranten-artikel of in een vlugschrift, door een onbekenden schrijver in de wereld gezonden, een eenvoudig schouderophalen kon dan het antwoord wezen. Doch zij is geschreven door iemand, die het predicaat, èn van Prof. èn van Mr. voor zijn naam draagt, en wel in een boek, op welks titelblad de

namen prijken van een Minister van Oorlog in Nederland (n.l. Colijn) en van een Oud-Gouverneur-Generaal (n.l. Van Heutsz), in een boek dat algemeen verspreid is èn in Nederland èn in zijne Koloniën, in een boek, dat wellicht als standaardwerk moet doorgaan, en tot welks voltooiing bijdragen werden toegezegd door mannen, die hoog staan aangeschreven — dit mocht, dit kon niet stilzwijgend geschieden.

Men ziet het, dat de vlag niet immer de lading dekt.”

Over het vreemdelingenverkeer op Java.

Het verslag der Kamer van Koophandel en Nijverheid te Batavia over 1910, dat door de late verschijning wel eenigszins aan actualiteit heeft verloren, bevat o.m. het navolgende over het vreemdelingenverkeer op Java in genoemd jaar.

Het vreemdelingenverkeer heeft zich in het afgeloopen jaar tot een economischen factor van eenige beteekenis voor Java ontwikkeld. Statistieke gegevens ter beoordeeling daarvan zijn voor de Kamer onbereikbaar gebleven, maar zij heeft reden om aan te nemen, dat het reizigersverkeer tusschen Singapore en Batavia in de beide laatstverloopen jaren een verdubbeling heeft ondergaan. In vergelijking met Japan, Egypte en andere stations van het wereldtoerisme, is het vreemdelingenverkeer nog onbeduidend. Het is nog voor een aanzienlijke ontwikkeling vatbaar, wanneer de hotel- en vervoerbedrijven hier te lande zich aan de eischen daarvan beter dan tot nog toe weten aan te passen, m. a. w. eene ontwikkeling van Java als bereisd land daarmede gelijken tred houdt. Op dit gebied valt hier nog een veelomvattende arbeid te verrichten, die door een krachtige organisatie van de betrokken bedrijven belangrijk zou kunnen worden bevorderd.

Het geschil met Timor.

Naar aanleiding der geschillen tusschen Nederland en Portugal, die eenige maanden geleden een onderwerp van algemeene bespreking uitmaakten, bevatten de twee jongste Nrs. van de Java-Post een lezenswaardig historisch artikel over de aanleiding tot die oneenigheden over bezitsrechten op Timor.

Het volgend Nr. zal het slot bevatten, waarna wij op den inhoud hopen terug te komen.

Geschiedkundige aanteekeningen over Suriname en Paramaribo.

Over bovenstaand onderwerp schreef de heer Fred. Oudschans Dentz een reeks van artikelen in het blad „De West, Nieuwsblad uit en voor Suriname”. Deze artikelen zijn overgedrukt en in brochure-vorm uitgegeven (bij J. H. Oliviera te Paramaribo) waarmede de schrijver een nuttig werk heeft verricht, want zijn aanteekeningen zijn daardoor niet verloren gelijk met zoovele belangrijke opstellen in couranten wel het geval is.

In hoofdtrekken weergegeven, bevatten de, aan archiefstukken ontleende, aanteekeningen van den heer O. D. de volgende onderwerpen: het ontstaan der namen van straten en grachten van Paramaribo; een beschrijving, uit historisch oogpunt, van de verschillende gebouwen; van ambten, beroepen, bedrijven en titels die sedert lang zijn opgeheven.

De heer O. D. betreurt het zeker niet ten onrechte dat het geschiedkundig onderzoek van Suriname zoo veel te wenschen overlaat. „Geduldige geschiedvorschers — zegt hij — zijn er maar weinig. Had Suriname die eertijds nog — in de laatste halve eeuw is hun aantal zeer gering. Of het de benarde tijden zijn, die de kolonie doorleeft, of de lust tot onderzoek er niet is, die daarvan oorzaak zijn, weet ik niet. Niet onmogelijk is het ook, dat de hopelooze verwarring, waarin zich de archieven bevonden, de lust tot onderzoek niet in de hand werkte.”

Hetgeen de heer O. D. omtrent die archieven nog verder aanteekent, laten we hier onverkort volgen.

„Eerst sedert een tiental jaren voorloopig geordend door wijlen den adjunct-archivaris Mr. A. Telting, later, in 1907, door mij voortgezet, herzien en verplaatst, welke arbeid niet beëindigd werd, wacht het belangrijke oud-archief der Gouv. Secretarie te Paramaribo (hetwelk ik in dit geval alleen noem, daar het de oudste bronnen bezit, n.l. vanaf 1669, van de „Secretarije Politique”) nog op de hand van den archivaris, die, zij het hier of in Nederland (indien men er ooit toe zou overgaan om dit archief naar Nederland te zenden), de beschrijving der oude administratieve archieven der Kolonie Suriname volledig ten uitvoer brengt en indiceert. Een index op de familienamen uit die talrijke registers zal ook welkom zijn, daar die nu aan klimatologische invloeden ten prooi, op een wissen ondergang wachten, welke zeker niet zal uitblijven. Reeds hebben de tand des tijds, de ruwe behandeling, de verwaarloozing, het vocht, de warmte en de insecten hun onuitwischbare sporen op deze eenige uit het verleden sprekende getuigen gedrukt.”

Het is zeker wenschelijk, dat de heer Oudschans Dentz, zooals in zijn voornemen ligt, voort zal blijven gaan met van tijd tot tijd het een en ander uit het verleden van Suriname aan te teekenen, om zoodoende te redden wat nog te redden valt!

Een nieuwe uitgave van het Bataksch Instituut.

Als No. 6 der uitgaven van het Bataksch Instituut te Leiden is verschenen (bij S. C. van Doesburgh aldaar) een Nederlandsch-Karosche woordenlijst, bewerkt door den heer M. Joustra.

In het Voorbericht zegt de samensteller o.m.: „Deze Nederlandsch-Karosche woordenlijst bedoelt niet een ook maar eenigszins volledig woordenboek te zijn. Het Bataksch Instituut wil met de uitgaaf van dit werkje (dat weldra zal worden gevolgd door een soortgelijk voor het Tobaasch en een voor het Mandailingsch dialect), een tot nog toe ontbrekend eenvoudig hulpmiddel verschaffen bij het leeren van het Bataksch, terwijl bij de samenstelling tevens is gedacht aan het gebruik door die Bataks, en hun aantal neemt aldoor toe, die zich op het Nederlandsch toeleggen.”

Voor op- en aanmerkingen en aanvullingen, die de practische waarde van het woordenboek bij een eventueelen herdruk kunnen verhoogen, houdt de schrijver zich ten zeerste aanbevolen

Tectona. Boschbouwkundig Tijdschrift. En wat zijn Sennah's.

Inhoud van Deel IV, afl. 10—11. — Notulen van de derde algemeene vergadering van de vereeniging van ambtenaren bij het boschwezen in Ned.-Indië, te Semarang op 5 en 6 September 1911. — De Zwitsersche kabelbanen, door J. W. Gonggrijp. — Gedachten over decentralisatie bij het boschwezen in Britsch-Indië. — Over het pekkig worden van rubber. — Als de Sennah's bloeien, door O. P. Hondius.

Deze laatste bijdrage bevat geen beoordeeling van het onlangs verschenen boek van Mevr. Overduyn-Heyligers onder dien titel, doch de schrijver heeft naar een verklaring gezocht van het woord „s e n n a h ' s”. Na raadpleging van alle mogelijke bronnen is de heer H. echter nog niets wijzer geworden en moet hij eerlijk bekennen, dat de onvolledigheid van de botanische literatuur en de daarin bestaande verwarring, hem te machtig werd. Met een en ander meent schr. het bewijs te hebben geleverd, welke moeite een behoorlijk onderlegd persoon heeft om uit de overvloedige botanische literatuur antwoord op bepaalde, zich in het practische leven voordoende vragen te vinden.

„Wanneer de Heeren botanici zich meer dan thans nog het geval is, wilden toeleggen op het vervaardigen van eenvoudige flora's, waarin minder gestreefd werd naar het aangeven van een zoo groot mogelijk aantal soorten van variëteiten en het wetenschappelijk onderscheiden daarvan, dan naar het geven van duidelijke omschrijvingen van de meest voorkomende en belangrijkste gewassen, zouden zij aan de natuurvrienden in Indië een zeer grooten dienst bewijzen”, schrijft de heer H. daarom zeer terecht.

Indisch Militair Tijdschrift.

Hoofdzakelijke inhoud van afl. 12, jaarang 1911: Manoeuvreverpleging, door F. L. Faubel. — Forthonden, door J. B. van der Pol. — De telefonisten bij de Vestingartillerie. — Wenken voor het optreden tegen den Inlandschen vijand. — Bergartillerie, door M. C. Hoenkamp. — Meer teekens, door D. Schrek. — Statistisch overzicht der geneeskundig behandelde paarden en muildieren van het N.-I. leger over het jaar 1910. — Het aanvragen van troepenpaarden door officieren van onbereden wapens. — Het bespreken van passage bij de stoomvaartmaatschappij „Nederland”. — Mededeelingen betreffende het Indische leger.

De Indische Mercuur.

No. 2 van den loopenden jaargang bevat de volgende bijdragen: De fermentatie van cacao, door G. Lambert. — Eenige belangrijke vraagstukken bij de rubbercultuur. — Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam. Beschouwingen over 1911. — De bacove-crisis in Suriname. — Kultuurberichten. (Het proefstation Malang.— Kultuur-diefstallen. Clean weeding in Suriname.) — Kleine mededeelingen. (De bandjir te Padang. — Java-emigratie naar Deli. — De vooruitgang van Tebing Tinggi.)

Weekblad voor Indië.

Inhoud van No. 34, voor zooverre deze op Indië betrekking heeft: De opzet der groote manoeuvres, in verband met ons stelsel van defensie (vervolg). — De uitbarsting van den Smeroe (vervolg), door M. van Geuns (met afb.). — De verbrande theefabriek van de cultuuronderneming „Santosa (met afb.) door W. J. Griel. — Maréchaussées (schets).

* *

Tenslotte zij ditmaal de aandacht gevestigd op een drietal publicatiën in buitenlandsche periodieken, n.l.: **British exploration in Dutch New Guinea**, by Capt. C. G. Rawling (The Scottish Geogr. Magazine. Jan. 1912); en **La culture indigène du riz à Java — Le kapok aux Indes Néerlandaises** (Bulletin agricole du Congo Belge, Déc. 1911).

Vervolg opgave van bladen en tijdschriften welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal, Laan v. Meerdervoort 187, Den Haag, die dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur vóór- tot 6 uur namiddags.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 20 December 1911;
De Locomotief, t/m 19 idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 19 idem;
De Sumatrapost t/m 20 idem;
De Sumatrabode t/m 22 idem;
Tjahaja Sumatra t/m 21 idem;
De Indische Mercuur no. 3;
Weekblad voor Indië no. 35;
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw;
De Banier no. 50;
Neerlandia no. 1.

Leeszaal HEULSTRAAT 17.
DEN HAAG.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 uur tot 6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bataviaasch Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soerabajasch Handelsblad, Nieuwe Soer. Crt., Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Indische Gids, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscour.

En tal van andere brochures, jaarverslagen, enz.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Met groote erkentelijkheid maken wij melding van het ontvangen van een present-exemplaar van het in de rubriek O.- en W.-I. Litteratuur-Overzicht besproken geschrift:

„Geschiedkundige aanteekeningen over Suriname en Paramaribo" door den heer Fred. Oudschans Dentz, overgedrukt uit „De West" Nieuwsblad uit en voor Suriname.

Het is voor belangstellenden ter leestafel Heulstr. 17, Den Haag, neergelegd.

De **maandelijksche samenkomst** van het *Dagelijksch Bestuur* der Vereeniging en de *Redactie-Commissie* van **Het Koloniaal Weekblad** zal plaats hebben op **Donderdag den 25sten Januari 1912**, ten $8^1/_2$ ure n.m., *Heulstraat 17, den Haag.*

Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Van de Ned. Afd. der N.-I. Mij. van Nijverh. en Landb.:

Openbare vergadering op Zaterdag 20 Januari a.s., 's avonds 8 uur, in het Zuid-Holl. Koffiehuis (zaal 4), Groenmarkt, te 's-Gravenhage.

Onderwerp: **„De invloed van het vezelcongres te Soerabaia op de industrie in Indië".**

Spreker: de heer Dr. G. VAN ITERSON Jr., Hoogl. a/d Techn. Hoogeschool te Delft.

Er zal gelegenheid gegeven worden voor debat of het vragen van inlichtingen.

Toegang vrij.

P. J. v. HOUTEN, Voorz.
S. STIBBE, Secretaris.

Bewijzen van toegang zijn ook vooruit te verkrijgen Heulstraat 17 en Laan van Meerdervoort 187.

Van de Vereeniging Moederland en Koloniën:

Vergadering op Vrijdag 26 Januari a.s., om 8 uur precies. Bovenzaal Zuid-Holl. Koffiehuis, te Den Haag.

Verslag van het Bestuur over 1911.

Verslag der Commissie over de rekening en verantwoording.

Voordracht met lichtbeelden, door den heer J. E. JASPER, Controleur Binnenl. Bestuur m. v., over: **Land en Volk van Zuid-Celebes.**

Namens het Bestuur,
Willem de Zwijgerlaan 5, G. NYPELS, Secr.

Het Bestuur hoopt, dat ook vele dames de bijeenkomst met haar tegenwoordigheid zullen vereeren.

Introductie is op den avond zelf nog geoorloofd.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 15 Dec. 1911. No. 100.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: elf maanden verlof aan Mr. A. v. Sporen; een jaar aan den ingenieur J. H. Stares; tien maanden aan den commies M. F. Muller.

Ontslagen: op verzoek eervol de controleur H. H. E. A. Lange; de landmeter J. H. A. Wolff.

Benoemd: tot kantoorchef 2e kl. O. W. Graaf van Ranzon; tot commies te Soerakarta J. Spangenberg; tot hoofdcommies ter Alg. Secretarie Mr. A. Meijroos; tot lid van den gewestelijken raad van Rembang A. Koopman.

Belast: met de waarneming der betrekking van adjunct-inspecteur voor agrarische zaken G. J. du Marchie Survaas; van chef der 4e afd. S.S. op Java J. F. A. M. Koning.

Benoemd: tot wedana van Broeno Raden Tjokrowibowo; van Salam Raden Tjokrodimedjo; tot onderwijzeres te Batavia Mej. L. M. P. Jansen.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den off. v. gez. C. I. de Vries.

Benoemd: tot militair commandant van Sumatra's Westkust de kolonel der infanterie C. C. Smith; van Amboina en Ternate de luit.-kolonel R. A. Cornelissen.

Bevorderd: tot eersten luitenant bij het wapen der artillerie B. I. Wolff.

Hersteld in activiteit: de off. v. gezondh. W. I. F. Stortenbeker en Dr. L. J. Sieburgh.

Uit de Javasche Courant van 19 Dec. 1911. No. 101.

Civiel Departement.

Verleend: tien maanden verlof aan de onderwijzeres Mej. G. A. Berkeljon.

Ontslagen: op verzoek eervol de griffier van den landraad te Karanganjar J. M. Waldt, de ingenieur W. M. C. Vermaas; de opzichter J. C. v. Rheeden; de commies Th. S. Reijnhart; de klerk Meuffrouw B. Voogd en H. P. Lang.

Benoemd: tot lid van den gewestelijken raad der Preanger-Regentschappen G. van Houten; tot onderwijzer 2e kl. T. Kramer.

Geplaatst: te Semarang de ambtenaar H. A. Voet; te Tegal de onderwijzeres Mej. W. M. J. Heijligers.

Overgeplaatst: naar Tasikmalaja de onderwijzer J. Vreeken; naar Tjepoe de idem T. Kramer.

Benoemd: tot onderwijzer te Cheribon H. W. v. Lieshout, te Buitenzorg Th. F. de Korte; te Gombong A. Raaijmakers; te Tandjoeng Padang Mejuff. H. J. van der Mandelen; te Soerabaja J. Ansems.

Militair Departement.

Verleend: tien maanden verlof aan den 1en luit. der inf. J. J. Jenae.

Ontslagen: op verzoek eervol de majoor der art. J. F. Baerveldt; de kapt. der inf. J. v. d. Berg.

Benoemd: tot militairen commandant van Atjeh en Onderh. de kolonel der inf. J. F. Schilham; tot directeur der militaire school te Mr. Cornelis de kapitein der inf. A. W. A. Michielsen.

Overgeplaatst: bij het 12e bat. de kapitein G. J. Velds; bij het 5e bat. de kapt. A. C. C. Musch; bij het garnizoens-bat. der Z. en O. afd. van Borneo de kapitein J. C. L. Engelhart; idem der Westerafd. van Borneo de 1e luit. G. P. van der Waart van Gulik; bij het 1e depot-bat. de 1e luit. J. M. Badings en de 2e luit. W. C. Neijs; bij het 2e garnizoens-bat. van Atjeh en Onderh. de 1e luit. N. A. H. A. van Kempen; bij het rechterhalf 2e dep.-bat. de kapitein M. T. Velsing.

Geplaatst: bij het 7e bat. de kapitein A. J. Keller; te Batavia de kapitein J. V. L. Oppermann; bij het 20e bat. de 2e luit. L. van Erpecum.

ADVERTENTIËN.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Ind. talen.

W. B. REGENHARDT, Weimarstraat 309, 's-Gravenhage,	Maleisch, Javaansch, Soendasch (gediplomeerd), Atjehsch.	
A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage,	Javaansch.	
D. A. P. KOK, Edisonstraat 58, 's-Hage,	Maleisch.	
W. F. H. EPKE, 2e Schuijtstraat 43, 's-Hage,	Javaansch.	

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Hage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag,** zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1910, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over de jaren 1909 en 1910, enz.**

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies.

Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;

voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** zijn verkrijgbaar gesteld:

a. **Onze West:**

I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;

II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao,

Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**

Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat No. 56.**

Juffrouw, oud 39 j., Prot., reeds 5 jaar in Indië geweest, wenscht weer als kinderjuffrouw met familie derwaarts te gaan.

Eene dame voor het geven van lessen in de Engelsche taal.

Eene dame voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; hoofdacte middelbaar Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Eene Dame voor schrijf-, copiëer- of vertaalwerk uit het Fransch, Duitsch of Maleisch.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Maleische taal.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Een juffrouw, oud 33 j., P. G., wenscht als kinderjuffrouw naar Indië te gaan, was reeds 3 jaar te Batavia als zoodanig werkzaam; spreekt Maleisch.

Twee jonge dames voor vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Beschikbaar voor de reis naar Indië twee zeebaboe's en een inl. manlijke bediende.

Twee jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië.

Een geg. korporaal konstabel K. N. M. voor huisbewaarder, bureauknecht, geldinkasseeren, enz.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Twee Dames voor het geven van lessen aan spraakgebrekkigen.

Drie geg. O.-I. militairen voor oppasser of magazijnknecht.

Zes dames en één heer voor pianolessen.

Eene dame voor hygiënische ademgymnastiek.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekwame linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Eene jonge dame (diploma muziek, piano en zang), wenscht met eene familie naar Indie voor les geven aan kinderen en behulpzaam in het huishouden.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belanghebbenden, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

INSCHRIJVINGSBILJET.

De Ondergeteekende wenscht Lid te worden van de Vereen. „OOST EN WEST" en zijne contributie te bepalen op

....

Handteekening: *Woonplaats:*

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven ***voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereeniging „Oost en West": f*** ....

NAAM: WOONPLAATS:

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.